

„Näitelawa“

===== Esimene =====

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ Piltidega. ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad: S. A. Parmi ja Johan Parmi.

————— Näitelawa ilmub kord nädalas. —————

Tellimise hind:

Aasta peale postiga	5 rbl. — kop.
1/2 " " " "	3 " — "
1/4 " " " "	1 " 60 "
Aasta peale postita	4 " 60 "
1/2 " " " "	2 " 50 "
1/4 " " " "	1 " 30 "

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	20 rbl.
1/2 " " " "	10 "
1/4 " " " "	5 "
1/8 " " " "	3 "
Nonpareille rida 5 kop. 1/3 lehek. laiuses.	
Aasta, poole aasta ja kuu aja kuulutuste hind kokku- leppimise teel.	

Üksik nummer 15 kop. — Adressi muutmise eest 20 kop.

„Näitelawa“ peale tellimisi wõetakse toimetuse kontoris Tallinnas,
Wäike Rosenkrantsi uulitsal № 5, vastu.

„Näitelawa“ prowinummer saadetakse kahe 7-kopikalise postmargi eest koju kätte.

Kontor on awatud igal äripäewal kella 9 homm. kuni kell 6 õht. Pühapäewal, kella 12—2 lõunal.

Kõnetunnid igapäew, kella 12—2. l.

Liht- ja rahakirjade adr.: гop. Ревель, Редакция „Näitelawa“.

„Näitelawa“ mõis ka järgulise maksuga tellida (1 rbl. kuus saatmisega), kusjuures juba esimese saadetuse järele järgulist maksajat tellijaks loetakse.

„Näitelawa“ üksikud numbrid peale toimetuse¹ on veel Tallinnas järgmistest raamatukauplustes saada:

Buschi raamatukauplus Harju uul.
 Ploompuu raamatukauplus Harju uul.
 Rubini raamatukauplus Harju uul.
 Pihlaka raamatukauplus Karja uul.
 Inthali raamatukauplus Kopli uul.
 Koollõpetajate raamatuladu Nunne uul.

Petai raamatukauplus Baltiski maantee.
 Schneideri raamatukauplus Narwa maantee.
 Eichna raamatukauplus Narwa maantee.
 Waldmani raamatukauplus Wladimiri uul.
 Oiti raamatukauplus Suurel Tartu maantee.

Wäljaspool Tallinnat:

Tapal: Luf'i kauplus.
 Lehtses: Hingenberg'i kauplus.
 Rakveres: N. Erna raamatukaupl.
 Narwas: Inthal } raamatu-
 Franzdorf } kaupluste.
 Kreuzmann }
 Narwa-Jõesuus: Reitsnitu raamtkpl.
 Peterburis: Seeland } raamatukaup-
 Edgreen } lused

Peterburis: Köddar } raamatukaupl.
 Luige }
 Kroonlinnas: J. Soobla — Боро-
 явленская, д. Туркина, кв. 25.
 Moskwas: Läte raamatukauplus.
 Wides: Seidelbergi raamatukaupl.
 Arejaares: L. Siim'i raamatuk.
 Saapjalus: Koppeli raamatukauplus.
 Wäljandis: Leote

Wäljandis: Keewit'i raamatukaupl.
 Tartus: Schmidt }
 Wõrus: Karlsoni }
 Wärus: Küngi }
 Walgas: Jürgenson }
 Riias: Kalmni }
 Baltiis: Wirta }
 Amerikas, San-Franciscos: }
 hr. Freiberg.

Tartust. „Eesti Kirjanduse Seltsi“ häälekandja kuukirja „Eesti Kirjanduse“ septembrikuu number (nr. IX) on ilmunud. Ta toob kolmest numbrist läbiulatama H. Prantsju kirjatöö „Eesti kirjakeele ajaloo“ lõpu, niisama ka kadunud kooli- ja kirjamehe Peeter Drg'i eluloo „Minu mälestused“ (teated Tartu Saksa Abieltsi kooli üle, kus kadunu ametis oli) lõpu. Edasi annab õpetaja M. J. Eisen 1881. a. Läänemere maadel ette võetud rahwalugemise põhjal teateid Eesti rahwa arwu kohta. Tähen datud aasta rahwalugemise järel oli Tallinna kubermangus eestlasi 329,687 hinge, Riia kub. — 482,613 hinge, kokku 812,300 eestlast; kuna kaugemal riigis asuwate eestlaste kohta teated puuduwad. Eiseni kirjatöö, mis neljast kuukirja numbrist läbi käib, hakkab 1200. a. esimesest weerandist peale teateid Eesti rahwa arwu kohta tooma. Kogutud teadete põhjal tohiks eestlaste arw hr. Eiseni arwamist mõõda praegu (1909) 1.150.000 hinge peale tõusta. — Eesti Kirjanduse Seltsi keeletoimetusele on d matemaatika-õnastiku õperaamatute kirjutajatele ja kooliõpetajatele tähelepanemiseks ja tarvitamiseks. Sellega oleks siis eestikeelsete matemaatika õskusõnade järele tärpanud vajadus esialgul ehk täidetud. — Kirjanduslises ülewaaates arwustab R. R. Michelson tuntud Saksa teaduste rahwalikuks tegija (populariseerija) Wilhelm Bölsche raamatu „Uus esimene Moosese raamat“ eestikeelset tõlget W. Grünstammil julest ja A. Kleimann teeb märkusi R. A. Raagi kirjatöel ilmunud Eesti, Siimis ja Kuuramaa kaardi kohta. Lõpuks on märkused 1909. ilmunud eestikeelsete raamatute nimefiri.

Esimene kestade (hülside) ja papitööde
 wabrik **Estimaal.**

Paberostkestade (hülside) ja papitööde
 wabrik

„Georgi“ Tallinnas
 enne Tapal

asutatud 1897. a.

Hülfid kui ka maispaberiraamatud, kõige paremast Prantsuse riisipaberist, on oma headuse ja puhtuse poolest laialt tuntud.

„Georgi“ hülfsid ostes mõis iga ostja julge olla, et ta hästi forteeritud (ilma praagita) ja õige arwu hülfsid karbist eest leiab.

Peale hülside valmistatakse kõige uuemat sistemi wäljamaa masinate abil kõiksugu papist ja kartongist asju, kõige peenematest ilufarbistest kuni kõige lihtsamate fraamifarpideni ja kastideni postijaadetuste jaoks.

Firma „Georgi“.

Wäga ilusaid nimekaartisid
 joonitab
 W. Ehrenpreis'i trükikoda, Tallinnas.

Tallinnas, Waksali uul. nr. 3. Peterib, Koksaneuui õymokapy nr. 3.

„Näitelawa“

Esimene

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

Piltidega.

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad S. A. Parmi ja Johan Parmi.

Sisu: Kroonika. Dr. F. R. Kreuzwald. Häbiplakk. L. Anzengruber külaroman (järg). Divertissement: Salalikuse ohwer. Ajalehesõnumet lugedes. Kui lühikene oli päew . . . A. Ostrowski ja N. Solowjewi wilewaatuline kurbmäng (järg). Mardi õhtu. J. Parmi wahewaatusline naljamäng (lõpp). Postikast. Pildid: Johan Heinrich Rosenplänter. Dr. F. R. Kreuzwald. Peitepilt. Diana. P. Saconier'i jutustus (järg).

✿ ✿ ✿ ✿ Kroonika. ✿ ✿ ✿ ✿

Inetud nähtused.

Kui meie teatrisse astume, kuhugi pidule või teistele näitelawalistele etendustele läheme, siis puutuvad meile mitmed halbtused, mitmed inetud nähtused silma. — Näitemängude ettekandmisel, soolooetteastetel, muusikaliste toodete ajal — jalutatakse, tuldatakse jaali, kolistatakse toolidel, sofistatakse, jutustatakse, pööratakse ümber ja filmatakse iga uut juurdetuliijat, tehakse oma tuttawate seas ühe või teise isiku üle arwustusi, kihistatakse naerda ja lihtjalt oldakse päris „kodus“.

Kõik see peaks aga kaduma, peaks piduletulekul mõnda muud eesmärki meeles peetama, kui pidusaa- lis liig koduselt olemist ja teiste rahu rikkumist.

Teisets ristiks on meie pidudel ja teatrites see arusaamata, otse meetingline aplodismentide maru. Plakjutatakse kaja ja karjutakse „bravo“ igaihele, kes aga oma nägu näitelawal esitab. Mängitagu hästi või halwaste — ikka plakjutatakse, ikka aplo- deeritakse. „Estonias“ toodi hiljuti Tschehowi „Pulmad“ ette ja peale näitemängu lõppu (hästi ja just ei mängitud) tõusjeb käteplaginamaru ja „bis“ (weel ford) hüübed.

Kui weel jeda meeles peame, et meil näiteeten- dufi on, nagu „Elga“ ja teised sellefarnased, mil- lede lõpul käteplagin otse meesfik, nagu wasu kõrwu andmine on, siis saame sellest inetust kombest weel rohkem aru . . . meie oleme kunstist waimustatud, näitemäng kanti hästi ette, meie sattusime tema mõju alla ja meie tunded, mõttelend jne. effis äri-

ilmast kaugemal, ilusamas luuleriigis ja — korraga kipub see inetu käteplakjutamine meid reaaleluse ja maiesse tagasi.

Kui keegi noor ette astub, siis arwab ta ette ära, et temale wast ei plakjutata, ja palub oma tuttawaid ja sõpru algust teha, muidugi pole need kiidujagamises kadedad, sest see ei maksa ju midagi, plakjutawad, kas või lubi laest, trambiwad jalgu, karjuwad „bravo“ ja teised pidulised — nagu peata — jedaajama. See on, nii ütelda, „sõbra mehe poolest“ plakjutamine. — Ja üleüldse on meil käteplagin haigusets saanud. Teatri- ja näitemängu- õhtud kipuwad kihutusefoosolefute- ja tsirkusetao- lilets muutuma ja imelikum selle juures on weel see, et ka meie näitlejad jeda „tagumiste ridade“ rüwetawat kiidufaja endile wäga meeldiwaks peawad.

Magu näha, ei ole meiegi teatri ega pidueten- dused enam sellest ajast kaugel, kus teatrilised claquerid oma musta äri algawad. Wene aja- kirjanduses leiame juba nutuhüüdeid claqueride üle, jedaajama ka Soomes, wäljamaal on see juba ammu tuntud inetus.

Beatame selle juures weidi pikemalt.

Minewal nädalal tehti Wene lehtedes ääretähend- dus, et Riiewi teatris teatriline claquer jällegi walitsemas on.

Kahju ainult, et ajalehtede etteheited siin midagi ei aita. Kuriinetu käteplakjutamine on juba oma juured liig sügawale ajanud ja claqueride wastu näib ka mõitlemine otse mõtteta olemat —

seal, kus inimesed äritegemise peale wälja lähe-
wad, ei awita ajatirjanduse etteheited kõige wähe-
matki.

Mis imeloom see claquer siis õige on?

Claqueriks nimetatakse isikut, kes autorile või näitlejale „sõbra mehe poolest“ käsa plaksutab, selle-
pärast plaksutab, et selle meele järele olla või midagi selle eest saada. Claquer on inimene, kes raha eest kiitust jagab.

Teatakse rääkida, et kord, kui keegi Prantsuse draamafirjanil arwet waatas, mida chéf temale ette pani — peale tema näitemängu ettekanne kutsumi teha seitsseteistkümmend korda claqueride poolt wälja, mille tasumaks nüüd arwe peal oli — ta kätega pea ümbert kiini wõtnud ja tähendanud:

— Veel üks niisugune suurepäraline edasiaste ja — ma olen kuulus ning rikas!

Kes oli esimene claquer?

Kui see küsimine Voltairele ette pandi, tähendas tema, et seda ainult kurat teada . . .

Mispärast?

Claqueer ei ole ju midagi muud kui waletaja, petis. Tema petab autorit ja näitlejat . . . Niisugune petis oli ju kurat, kes paradisi aias ka Gewat pettis, tähendab siis, et esimene claquer kurat on ja see ainult seda teada võib.

(Selle märkuse wõtsin mina kujukilt wanast Prantsuse kuukirjast ja tema tõe üle ei või ma just mitte waielda.) — Küll aga on ajalooliselt kindlaks tehtud, et esimesed claquerid Meero ajal, mil see kirjuse deklameerijana või lauljana ette astus, tuttawaks saiwad, sest temale plaksutati ikka iseäranis wägewalt. Need oliwad õstetud käteplaksutajad, keda see aeg augustans'ideks kutsumi. Nagu Tacitus tõendab, on Meerol peale käteplaksutajate soldatite ka teisi salkasid olnud, kus isegi Seneca Sirtus, Aphalius ja Burrus on seisnud. Keiser Galba ei jallunud aga claquerisid ja teelas soldatitele käteplaksutuse ära.

See on kõik, mis Rooma ajalugu claqueridest jutustab. Peab ütleva, et selles Galba tubli walitseja oli, ja kahetselena peab peab veel ainult, et ta liig wara suri.

Prantsusemaal hakatakse claquerisid juba XVIII aastajaja lõpul aimama ja proua Montansier, kes 1790. aastates Pariisis erateatri (Théâtre Montansier) pidas, jutustab oma arwelehtedes imelikku lugu claqueridest, sest tema, kui korralik teatridirektorinna pidas ju arweramatuid.

Harilik käteplaksutamise näitlejale esimesel wäljatulekul maksis 5 franki, kahelordne — 20 fr., kolmelordne — 25 fr. Erakorraline wäljatule — 25 ja waltaw käteplaksutusmaru — 50 franki. Tšane sofin — 15 franki. Lihtsad waielused, mis lõpul maruks muutusiwad — 32 franki. Lihtne naer — 8 fr. ja tugew naer — 10 franki. Naer, mis hingeldawate hüüetega segatud oli, maksis 20 franki. Peale kangelaste suuremise tõuswad hirmu-
hüüed maksiwad 12 franki. Selle talfi alla käi-

siwad ka hüüed — „Niisugune suurepäraline grupe!“ „Niisugune ensemble!“ „See on parem kui Comédie Françaises!“ jne.

Edasi läheb Prantsusemaal claqueri asi juba harilikult kaubanduslikeks ettevõtteks. 1820. aastal awab keegi Sotone Pariisis juba spetsialbüroo, mille eesmärk draamaettekannete fuulsafstegemine on ja mis järgmist nime kandis: „Assurance des succès dramatiques“. Chéfidel (claqueridel) oliwad oma organiseeritud isikud, kontraktlised kindlustused teatridirektoritega jne. Remad pidiwad selle eest wastutama, et ettekanne ja näidend fuulsaks saaks.

Üks niisugune kontrakt on ka meie ajani alal hoitud. See on „Vodeville“ teatri direktori ja kellegi M. Coché poolt alla kirjutatud ja kontrakti wältus on 1834. aasta 1. oktoobrist kuni 1840. a. 1. märtsini.

Kontrakt on seitsmest punktist koosnejaw. Coché kohustab ennast igapäew kella nelja ajaks teatridirektori juurde ilmuma ja saab sealt käskusid ning näpunäiteid. Peab kõigil generalproowidel olema, niisama ka debutlistel õhtutel, ja tema abilised peawad kõigiti wiisakad ning hästi riides olema. Kõige selle eest maksab Coché teatridirektorele kaksikümmeend tuhat franki ja direktor annab temale teatud hulga priiläbitäituseid. Peale nende priiläbitäituse on aga Coché ja tema abilisel looised priiõhtadeks.

Muidugi, kui Coché ennast kohustab kaksikümmeend tuhat franki maksma, ei ole temal sugugi lootust, et tema nende priiläbitäituse eest raha saaks, sest need peab tema juba oma abilistele jagama, kes nõndanimetatud „maksuta claquerid“ on. Chéfi peafitsejulekühallitaks jääb siis näitekirjanikutude ja näitlejate „piisitamine“. Hea tasu eest woiwad nad loorberisid noppida.

Niisuguseid „armisaid“ inimesi on väga palju. Kõige ilusamine paistab see veel sellest wälja, et siis, kui kuulus Duguste, kes Pariisi „Suure Doperi“ chéf oli, seitsmekümneandates aastates oma chéfioigust müüa pakkus, ta selle eest ka 80000 franki sai.

Pariisis kutsutakse claquerisid „teatri roomlasteks“ või „rüütliühtriteks“. Siin on igas teatris oma claquer, kes oma chéfi käskudel talitab. Niisugune chéf käib generalproowidel ja märgib seal kohad ära; muidugi teeb tema seda autori või teatridirektori ettenäitamisel ning annab siis oma alamatele käskusid. Mõnikord paneb tema oma alamatega ka kujukil kohwimajas harjutusi toime, kuid sagedaste annab ta aga näitemängu ajal kokkuraägitud märkide waral käskusid.

Iga claquer, keda chéf palkab, omandab omale kohe mõne spetsialiteedi. Tuttawamad niisugustest spetsialiteetidest on:

Le tapageur (färaja) — teeb ainult elawaid aplodismentisid.

Le connaisseur (märgitaja) — teeb etenduse ajal kiitwaid märkusi ja tähendusid.

Le rieur (naerja) — naerab waljuste ja tähelepanemistäratawalt.

Le pleureur (nutja) — nutab pathetlistel kohtadel, mis etendustes ette tulewad.

Le chatouilleur (kõdistaja) — peab oma naabrid lustilisesse tujuusse wiima, peab neid teatud mõttel kõdistama.

Le chauffeur (üleaserutaja või ülespoojendaja) — kes publikumi peale wahaeagadel mõjuda tahtub.

Le bisseur (fordamihüüdja) — kellel muud teha ei ole kui „bis“ farjuda.

Kõik chéclaquerid on rikkad mehed. Kui direktoril mõne näitemängu ettetoomiseks raha waja on, pöörab tema ikka chéfi poole ja saab selle käest alati suuremaid summasid laenuks. Sellejarnaseid operatsioonid tuleb ka Wene teatrites ette, kuid Wene teatrites pole veel spetsiaalchéclaquerid, waid siin on nõndanimetatud „ümbertandjad“ — isikud, kes teatrites teenijate kohuseid täidawad, kuulutusi ümber kannawad jne. Need laenawad fagedaste direktorile raha.

Igal chéclaqueril on oma grupe seas ka mõned õige ilusad naiserahwad, kes oma külgõtombelõu mõjul publikumi seas olewate meesinimeste ja kriitikuste peale kiidujagamiseawalduseks mõjuma peawad. Peale selle peawad nemad ohkama, oigama, nutma ja harufordadel ka minestusesse langema.

„Claqueri mälestustes“, mis 1829. aastal Pariisis ilmus, jutustatakse jarnasest juhtumiseft:

Keegi näitleja, kes tõsises draamas peaosja mängijana etteastus, oli oma teatri chéclaqueri palunud, et saja frangi eest teegi tema naisclaqueridest estimeses aktis ohkaks ja oigaks, teises tugewaste nutaks ja kolmandas — minestusesse langeks. — Naiserahwas ajus oma tegevusele. Teise akti lõpul hakkas rahwas wiliistama, see ei eestitanud neidu sugugi mitte, ja järgnes nutuhelin; nüüd aga tõusis segadus: naer, wiliistamine, päris põrgulärm, nii et eesriie alla pidi lastama ja etendus pooleli jätama. — Kõige selle juures nõudis aga neiu oma teatud summa, 100 frangi, wäljamaaksmist, sest tema tegi kõit, mis nõutud oli, ja mis juhtus, polnud sugugi tema süü, kui näitleja sellele wastu julges watelda, siis ahwardas neiu teda kohtuga ja ajalehes teatamisega, et ta oma lubamist pole täitnud, ning kohe makseti sada franki wälja.

Saksakeelses teatrisõnastikus*), mis 1849. aastal Leipzigis wälja anti, on paljud teated ja märku-

sed clagueride üle ja tüfite lõpeb järgmistele lausetega:

„Saksamaal pole see inetu nähtus ennaft kusa-gil weel nii sügawasse suutnud istutada. Muudugi annawad teatridirektorid ja näitlejad oma tutawatele ka priipiletid, ja et need siis ka käia plaksutawad, on arusaadaw, aga sellejarnaseid kohustusi häbenetakse teha ja sellepärast meil weel spetsiaal-claquerid ei ole.“

Nüüd aga, kus Saksa „Theater-Lexikon“i wäljaandmisest juba kuuskümme aastat möödas on, nüüd on see sentimentalistiline tõendus wäartu-seta ja Saksa teatrites on claquerid samahästi tuntud kui Prantsuse teatriteski: Tõsi on muudugi see, et Saksamaal need nähtused weel noored on ja mitte jarnasel peenjusel weel organiseeritud ei ole kui Prantsuse omad, aga kõit märgid tõendawad, et juba kõige lähemas tulewikus siin niijamasuregused claquerid mõiwad tekkida kui Prantsuse teatriteski.

Magu juba tähendajin, on Wene kunstirjades nutuhüüded clagueride üle ja ka meil on tema „fõbra mehe poolest“, „napju wiina eest“ ja „nalja pärafi“ käteplaksutamises, „bravo“ ja „bis“ hüüetes oma inetuid juuri ajamas ning ainult ajaküsimuses seisab see, mil-lal meil elututjelised claguerid arenale ilmuwad. Et see aeg kauge-masse tulewikku kalduks, sellepärast oldagu demonstratsioonide awal-damises taktipidawan, hoidkem teatritest meetingi- ja tirkusemeele-awaldused kõrwale.

Kra kaduda, tulemata jääda — ka meie juures claguer ei wõi. Kira surra ega tulemata jääda ei wõi ta juba selle põhjuse pärast, et teatriline claguer kahte inim-liffu tunnet, õigemine, nõrkust, — auahmuft ja kuuljuseiha — efs-

ploteeriwalt kõdistab. Need kaks inimliffu nõrkust on aga igas ettewõtjas ja näitlejas olemas.

—oot—

Wäljamaalt.

New-Yorgist. Suurepäralise näitemänguseltfi lubab New-Yorgi ooperiteater „Metropolitantheater“ tulewaks hooajaks omale muretseda. Nimetatud seltskonnas astuwad ette ilmatuuljad lauljad herrad Caruso, Boncei, Burrian, Dabur ja pr. Nordica, Ferrare, Lipkowskaja, Delnas ja teised. Kooris on üleüldse 20 tenorit, 14 baritoni, 11 bassit, 21 sopranot, 15 mezzo-sopranot ja kontr-aliot. Orkest-

Johann Heinrich Rosenplänter.
Sünd. 12 juunil 1782 a., suri 13 aprillil 1846 a.
(Waata „Näitelawa“ № 5 ja 6.)

*) „Theater-Lexikon“, millest oma märkuseid tarwitajin.

rifi wõtawad osa 150 muusikakunstnikku herrade Toscanini, Herzi, Malieri ja Podesti juhatusel. Balletijaooskonnas tantsiwad 60 naissterahwast ja 20 meesterahwast. Ka Peterburi keiserliku teatri esitantsijanna prl. Anna Pawlowa ja Moskwa hr. Mordkin on sinna tantsima kutsutud. Teatrihooja wäljaminekute eelarwe rehendatakse mitmesaja tuhanda peale, ning teatri walitus loodab seda summa suurte kasudega fiisse wõtta.

Berlinist. 874 käsitirja (flawerimängu) on konkurssi peale saadetud, mis Berliini ajakiri „Signal“ wälja kuulutas. Kui nüüd iga mängu-tüki läbiwaatamise ja mängimise tarbeks werand tundi tarwitada, siis tuleks 874 mängu jaoks enam kui 218 tundi ära wiita.

International-muusikafelti kongressil Wienis.

Hiljuti mälestati Wienis tähtsa helilooja Haydni saja-aastast surmapäewa.

Wene walitjuse poolt oli Wieneri Peterburi konservatoriumi professor E. M. Saletti saadetud, kes kirjutab, et tähendatud mälestuspäewale kutsutud wäljamaa wõderastega üllahkete ümber käidi ja neid suurepäraliselt austati. Wäljamaa külalised sõidutati erarongiga Schönbrunni krahw Estergasi mõisasse, kus Haydn maetud on. Kende auts pandi ajaloolikud konsertid, etenduseõhtud ja mitmed toredad pidusöögid toime. Wienlaste wõderaste lahke wastuwõtmine läks juba nii kaugale, et kui wäljamaa külalised rongi istusiwad, mis neid krahw Estergasi juurde wiis, siis nad igauks oma platfil maitsewad külmad road toredates ümbrikutest ja pudelitest walget weini ees leidusiwad.

Keiserlikus lossis juhtus aga tähelepanemise-wäärt juhtumine.

Kui wäljamaa külalised printsi Leopoldi ootasiwad, et printsi eesistele, seati neid kõiki tähes-tiitu järele, ja herra Saletti pidi wäikeriitide, Schweizi ja Rootsi, külaliste kõrwal seisma.

Reisrikoja üks kõrgematest ametnikkudest palus herra Saletti lähemale astuda, üteldes:

— Teie olete suure riigi saadik, ja sellepärast palun ettepoole astuda.

Teist ei wõinud ka ollagi, aga kuisugusesse piinlikku olekusse langes siis, Wene riigi asemil, kui international-muusikafelti kongressi peal, mis Haydni auts kokku kutjutud oli, awalikuts tuli, et Wene riik weel seniajani ainuke riik on, kes tähendatud international-muusikafelti liige ei ole. „Pet. Gas.“ järele Paide Hans.

Soomemaal.

Helsingist. Praegu, kus meil Tallinnas teatri ehitamine käsil, ei ole asjata ka wenna-rahwa, joonlaste, teatriasjandust tundma õppida. Toome siin kohal mõned teated Helsingi rahwusteatri ehitamise ja selle tegewuse kohta.

Soometeatri algust arwatakse 1872. aastast peale, kus esimene soomekeelne näitemängusid etendati. Juhatajaks oli Dr. R. Bergbom. Näite-seltskonnal oma maja ei olnud. Etendati endises nõndanimetatud „Arkadia“ teatris. See oli puust ehitus. Ta seisib praeguse Rootsi teatri asemel. Niigi poolt oli teatrile wäike laen osaks saanud, peale selle sai ta iga-aastast abiraha riigi poolt 24.000 marka. 1898. aastal hakati uue teatrihoone ehitamistawatsema. 9. aprillil 1900. aastal, Elias Lönnroti saja-aastasel sünnipäewal, pandi praegusele Soome rahwusteatrile nurgakivi. Ehitusplats ingiti linna poolt, walitus annetas 500.000 marka ja laenas 300.000 marka järkajalise tagasihakkuse tingimistega, kusjuures protsenta 14 aasta jooksul ei nõuta 200.000 marka tuli osamakudena kokku. Osatähti anti kokku 2000 tüki wälja, igauks 100 marka. Pärastpoole laenas walitus weel 280.000 marka, nõnda et terve ehitus 1.280.000 Soome marka maksma läks. Ehitamise algul oli kassas riigi ingitus ja osatähtede lunastamisel saadud summa. Ettewõtte suuremad õhustajad oliwad arhitekt Onni Tonquist-Tarjanne ja ehitusdirektor ja pärastine senator Sebastian Gripenberg.

Tähendame siin kohal, et Soome teatrihoone peaaegu niisama palju maksab, kuiawatsetud Tallinna Eesti teater, kuid ruumide poolest on ta märksa wäiksem, nimelt puuduwad seal konsertdissaal ja wäiksem koozolekusaal.

Teatriühisus on täitsa iheisjaw ühisus, mis teatrimaja ülewalpidamise ühisusest täitsa lahus seisab. Teatriühisus maksab teatrimaja tarwitamise eest iga aasta 12.500 marka üüri. Nimetatud teatriühisuse kapital on 150.000 marka suur, walitjuse poolt saab ta iga aasta 65.000 marka abiraha. Selle abiraha tõttu jõuab teater omaga wälja, kuigi mõnel aastal juurde tuleb maksta, töötab teisel aastal teater kasuga. Peale rahwusteatri on Helsingis weel teine alaline soomekeelne teater „Rahwateatri“ nime all. Wiimasel oma ruumistid weel ei ole. Näitemängud etendatakse üldöpilaste majas. Walitjuse poolt saab teater 25.000 marka igaaastast abiraha.

Wiiburis töötab nõndanimetatud „Maafonna teater“, mis ka walitjuse igaaastase abirahaga, 18.000 marka, ülewal peetakse. Tampere soomekeelne teater saab riigi poolt 10.000 marka abi. Rootsi teatrifid on Helsingis üks ja Turus üks. Mõlematel on walitjuse abiraha. Rogukonna poolt sai „Rahwateater“ Helsingis 5000 marka odawate rahwatuükide etendamiseks. Mõne aasta jooksul pole aga seda abiraha enam antiud.

„Pwl.“

Wenemaal.

Peterburist. Kende päewade sees pidustab Wenemaa kõige wanem näitlejanna ja praegunegi kuulsus P. S. Burdina oma 60-aastast wahet-

pidamata näitleja tegevuse jubeleumit. Ta on oma 74. eluaasta peale waatamata teatud osades weel alati meeldinud.

Kodumaalt.

Tallinnast. Eesti teatri ehituse ja ülespidamise osatühitus „Estonia“ on oma tegevuse awanud.

Juhituse liikmed on igal ajal walmis osatühituse tegevuse üle teateid ja seletusi andma ja osamakju wastu wõtma. Palutakse tarwilikul korral nende poole pöörduda. Selleks awaldame siin nende liikmete nimes ja elukohad.

Eestseisuse liikmed: Hr. Ukel, arst, Kinga uul. nr. 1; D. Strandmann, advokat, Vladimiri uul., Lensingi m.; A. Libopuu, pangadirektor, Suurel Karja uul. nr. 3; A. Kurrikoff, arst, Wiru uul. nr. 13; K. Maurig, insener, gaaswabrikus; G. Westel, cand. merc., Suurel Karja uul. nr. 3.

Rõukogu liikmed: W. Lender, linnapea, Kaarli uul. nr. 6; E. Dolf, linnasekretär, Wiru wärawas nr. 27; J. Linnamägi, notarius, Suurel Karja uul. nr. 13; T. Siirine, advokat, Wana turu kaelas nr. 1; W. Clement, raamatupidaja, Wäiksel Tartu maanteel nr. 14; K. Väis, arst, Harju ja Riitli uul. nurgal; H. Leesment, arst, Wäiksel Karja uul. nr. 1; J. Põska, advokat, Kadriorus, Liima uul. oma majas; J. Masing, arst, Wiru wärawa uul., Sacharowi majas; J. Umbliia, linnadünik, Sirgenjoni uul. nr. 6; L. Tõnson, maksuwalitsuse efitmees, Pagari uul. nr. 4; G. Köhler, arst, Suurel Karja uul. nr. 3; J. Luiga, arst, Narwa maanteel nr. 9; J. Reichmann, advokat, Wiru wärawa uul. Lewinowitshi majas; D. Sooneks, arst, Suurel Karja uul. nr. 15; H. Bauer, kooliõpetaja, Suurel Amerika uul. nr. 2; G. Luiga, toimetaja, „Päewalehe“ toimetuses, Suurel turul, erakorter Wäiksel Kalamaja uul. nr. 7.

Eestseisuse kandidadid: K. Järw, ajatirjanik, Watari uul. nr. 9; W. Pätš, kunstnik, W. Pärnu maanteel nr. 19-a; J. Rabisson, loomaarst, Suurel Arehna uul. nr. 18.

Rewisjonikomisjoni liikmed: A. Rõu, pangaametnik, Kaupmehe uul. nr. 25; A. Hanko, ajatirjanik, „Päewalehe“ toimetuses, Suurel turul, erakorter Riisikampfi uul. nr. 10; A. Pachel, äriomanik, Uuel uul. Kanuti gilde majas.

Tallinnas, 7. sept. 1909.

Eestseisus.

„Wrl.“

— **Eesti tegelaste album.** Nagu „Päewaleht“ teatab, on mitmekümneliikmeline ringfond mehi nõuks wõtnud ühijel jõul Eesti tegelaste albumit kokku seada, milles umbes 1000 Eesti senise tegelase elu ja tegevuse üle liihedad kirjeldused ruumi peawad leidma, kusjuures peaaesjalikult nende tegelaste meeluse wärwi peale walguft mõeldakse heita. Album jaada umbes 1000 lehekülge suur.

— Pühapäewal 6. sept. peeti awalik koosolek Eesti teatrimaja asjus „Estonias“ ära. Wõtame siin „Wrl.“ järele lühikeste kokkuvõtte. Kõige pealt kõneles

Dr. Ukel plaanitsetawa kivitatri mõtte ajaloost, kõigi seltside ühendamise mõtte kokkulangemisest jne. Hr. Siirine kõneles osatühituse põhjusjoontest. Et kogu rahwale wõimalust anda osatühituse liikmeks hakata, sellepärast on osatähe hind 25 rbl. peale määratud ja iga osatähe omanikul on ka healeidigus. Ja et asutus aateline oleks, pole puhas kasu üle 5 o/o rehtendatud. Hr. Maurits seletab teatriplaanidest ja näitab udupiltisid. Dr. Luiga jutustab suurte ehituste walmimise hingeteaduslikest alusest. Cand. jur. Hanko seletab, et Eesti teatrite tärfamine ka külaades näidendite wäljawalikut tõstnud on. Hr. G. E. Luiga toob wanadest ja moodsatest lauludest kokkuseatud pildi Eesti elu ja olu ajaloo kohta, kus ta meie ehitatawa teatri ilu üle ka wõeraid imestama seab. Waimustust küll koosolek ei äratanud, küll aga huwitust.

— Tallinna Eesti wäljanäitus on kõige hül-gawamalt korda läinud, wäljapandawate asjade rohkus ja mitmekesisus oli igal pool näha. Näituseelkäijate arwo on suurem, kui kunagi kufagil senistel Eesti wäljanäitustel („Wrl.“ teatel 23.000, „Wrl.“ teatel 26.000 üle kolme päewa).

— Eesti kunstinäitus „Pritsimajas“ on õige huwitaw ja harin. Et meie lugejatele kord juba tema üle pikemalt ja arwustawalt jutustasime, siis tähendame ainult seda, et siin ka ehitatawa teatri plaanid näha on.

— Reftnädalal, 9. sept. toodi „Estonia“ Eesti teatris Gustaw Freytagi, kaupmeesteklassi ja professorite naiste suurema leiupöeti, „Ajatirjanikud“ ette. Freytagi idealiks on itka ja alati täisjõõnud ja haritud inimesed, ta oskab kohanlasti kõige ilusamas walguses paista lasta ja alati nende „musta peju“ warjata. „Ajatirjanikud“ on neljaaktiline komöödia ja tema siisu, mis õige lihtne ja kerge, on liihedalt järgmine: kats erakonda, kellel mõlemal oma healekandjad on, walmistawad endid walimise-wõitlusele; see walimise-wõitlus on siin küll kitsaste raamide wahel juurutud, aga kõifuguste keeruliste juhtumisedega lähipõimitult siiski täis waheldust; kandidatiteks on „Unioni“ peatoimetaja professor Ollendorf ja wastaserakonna poolt „Coriolani“ kaastööline oberst Berg üles seatud. Alguses pole kummalgi poolel suurt wõidulootust, aga wabameelne erakond suudab osawuse tagajärjel oma kandidadi läbi wiia. — Eõbrad jääwad waenlasteks, aga „Unioni“ teine toimetaja Dr. Wolz ja Adelaide Runeck juudawad neid lepitada, ning kõige selle maru lõpp on kahetõrdsed pulmad.

Esimestest aktides näis, nagu teefitwad näitlejad peaproowisid — alatiised kogeldused, kokkumäng konarline, etteütteleja suur agarus ja wiimaste ridaderi kostew diktsion, Altermanni liig igapäewasest charlatanlijest liigutusjed ja Umbergi igasõnaline pathosline deflamatsioon. Kolmandas ja neljandas aktis oli kokkumängus juba rohkem laadusust aimata ja ifegi mõju ei puudunud kohati. Näha oli aga siingi, et näitlejatel nende osad hästi

peas ei olnud, seda tundus ka Trilljärwest ja Jungholzist. Rahuloldavamatest kujudest olivad Trilljärw (pea kogu mänuaja), Binna, Altermann (lõpupoole ja piltides, fordalainuks mõiks ka tema peafilmimonologi pidada, kui sealt liig tehlemine ära oleks jäänud ja rohkem pathost fiske walatud); Jungholz oli oma selge wäljarääkimise tõttu teiste seas wäljapaistew, aga tema professor jäi weidi tumedaks. Neiu Beetsonil olivad küll õige mõedufas-plastikalised liigutused, aga tema diktsion oli nii armetu, et terwed laused kaduma läksiwad ja ainult üfsituid sõnu kuulstin. Hr. Sürgeni etteaste oli küll ifta ka korralik, aga hääle nõrkus tundus alati, sedasama mõiks ka Michelsoni kohta ütelda. Hr. Kurnim, kes seekord mõetu pidas, ei meeldinud mulle oma „küüdu“ kaugelewalgendawa fitninaga. Silba Kellises ei wõinud seekord ka kes teab kui anderikasti näiulejat ära tunda. Kõike kofku mõites mõiks ütelda, et ettekanne mitte rahuloldaw ei olnud. Wõerastaw oli ka see nähtus, et üfsituid uuemamoelised toolid, õige armetud toimetuselauad, osalt ka kostümid (neiu Beetsoni moodis furt wiimastes järkudes) ja mõned teised asjafesed kofkufõla riffufiwad. Halb on ka teiste seas „hää“, „pää“, „nuka taha“, s-tähe wilistaw-terawat wäljarääkimist jne. kuulda. Tõlke halbtusest annawad laused „ta saab mihas-tama“, „ta saab tulema“, „saama“ jne., milledes loomulit kadakate wõi meie kooliraamatute keel tundub, tunnistust. Rahwast oli koguni wähe.

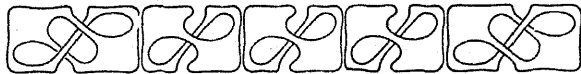
— oot. —

Dr. Friedr. Reinhold Kreutzwald.

Dr. Friedrich Reinhold Kreutzwald sündis 1803. aasta 14. detsembril Wirumaal Jõeperes Ristmetsa talus, kus tema esiwanemad juba sajad aastad olivad elanud. Kui ta weel poisikene oli, kolisiwad tema wanemad Kaarlimõisa. 12-aasta-elt astus ta Rakwere kihelkonnakooli ja kaks aastat peale selle kreiskooli, mida ta aga wanemate waranduslise kehwise tõttu lõpetada ei suutnud, 1½ aasta pärast sealt lahkuma pidi ja Tallinnas kaupmehe õppoisiks hakkas. Ära nähes, et temast kaupmeest ei saa, läks ta Hageri kihelkonda Ohulepa mõisa, kus tema wanemad elasiwad. Tuli aga warstigi jälle Tallinna tagasi ja hakkas ennast kooliõpetajaeksami wastu walmistama, lõpetas kreiskooli ja asus kohe koolitööle ning õppis wabadel tundidel Greeka ja Ladina keelt. — Wõttis pealinnas kodukooliõpetaja koha ja hakkas ennast üliõpilaseeksami wastu walmistama, andis eksami 1½ aasta pärast ära ja astus Peterburi ülikooli arstiteadusefakulteedi, lahkus siit ja jatkas Tartus oma õppimist ning lõpetas suurte puudustega wõideldes ülikooli 1833. aastal Dr. diplomiga. Sai Wõrusse koha, kus ta kreisi- ja linnaarstina terwelt 44 aastat ametis oli. Oli „Eesti Õpetatud Seltsi“ asutajate hulgas, on peale arstiteadusliste tööde, ajakirja wäljaandmise, karskusekirjatööde, luulekogude, ennemuistsete juttude, tõlgete ja teiste kirjatööde, milledes seas „Kalewi-poeg“ ja „Lembitu“ kõige suurema tähtsusega on

ja tema nime suremataks teewad, weel näitemängud „Wanne ja õnnistus“ ning „Tuletorn“ (seotud kõnes) kirjutatud. Näidendid on ilusad ja tuumakad, kahjuks aga rasked mängida ning sellepärast wähe tuntud. Kreutzwald kirjutab ka Eesti muinasu ja teiste üle Saksa keeles. Ta suri Tartus, kus ta oma wiimastel eluaastatel elas, 1883. aasta 13 augustil.

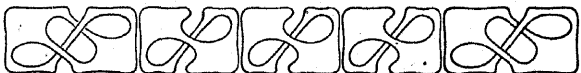
Dr. K. A. Hermanni kirjanduseajaloostlühedelt kokku wõtnud. — oot —

Oh häda neil!

*Oh häda neil, kes waimutuult ei märka,
Kui tema läbi ilma hakkab puhuma!
Nad on kui puu, kes waremalt ei ärka,
Kui muld ta juurtelt läinud laentega,
Et wõsukest sealt ülesse ei tärka,
Kust juurtel kindlust wõinud kaswada.
Kui haljas mets — on närtsin'd tema lehed:
Nii närts'wad waimutuule wastasmehed.*

Dr. F. R. Kreutzwald.

Postikast.

Helsingis. F. K.—s. — Täname teadete eest. Awinurmes. T. t. s. Nrid saatsime. Kiri. Walgas. K.—n. — Saatke, eks siis näeme, mis töö wäärt on.

Peitepilt.

Kuhu need kolm jänest jäiwad, kes siin rohus olivad?

— See rõemustab mind! — ütles neiu Järawal pilgul.

Kas must pilw kattis kuud. Metja wahel kuuldufiwad sammud. Kui walgus uueste paistma hakkas, nägiwad nemad noort Reindorferit ja Josefinet oma ees.

— See oled sina! — ütles Leopold. — Juba kauemat aega kuulfin ma jutukõminat ja wiimati otjustastin ma waatama tulla, kes siin on. Seda ei wõinud ma kunagi arwata, et sina oled. Sa hakkad liig noorelt oma kofkutulekuid. Kui teised kolmekümne nelja aastani ootawad, wõiksid sina kahetekümne aastani oodata. Heal meelel saadaksin ma find koju, et sa sarnaseid mõtteid ei hauduks.

Florian tõusis püsti ja kargas temale wastu.

— Sina kollanoff, mis sinul wiga on! Tahaksid sa keelata, et ma oma õde koju saadan, kui ma seda soowin? Parema hoiu eemale, wastasel korral teen ma sinu pihuks ja sinu armsamale näitan ma, kes peremees on!

Wastuse asemel wistas Florian oma kuue seljast ära ja walmistas ennast kallemitse wastu, ning Leopold tegi sedasama.

Magdalena ruttas Josefine juurde.

— Sumala pärašt, sega nende kallemit!

Josefine astus Leopoldi juurde ja pani oma käe tema õla peale.

— Kuule, mis kasu sa sellest saad, et nende rõemu rikud.

— Sa näed ju, et tema kallema kipub.

— Ufu, temal on Leeni jelsis palju lõbusam ajawiide, kui sinuga kallemine. Ja minul pole ka mitte aega oodata. Mina pean filmapilk koju minema hakkama, ja kas sa tõeste mind üksi lased minna!?

— Meil ei lähe palju aega, ma pörutan ta filmapilk pikali!

— Hoopleja! — tähendas Florian.

— Ma palun find, waiki! — häbaldas Magdalena.

— Leopold, lähme, — ütles Josefine naerdes. Jätame neid, nad on veel noored ja armastawad kuuwälgeid õõsid, lasse nad olla!

— Aga wiimati hakkawad nemad arwama, et mina arg olen!

— Waata, misjugušeid rumalusi sa räägid, meie nägime ju Leeniga mõlemad, et teie kumbki arad pole. Ja ma arwan, et see kõige ilusam on, kui teie oma kuued jälle selga panete.

Mõlemad neiu wõiksid mahawijatud kuued ja ulatafiwad need noortelemeestele.

— Sellega pole asi veel sugugi lõpul, see lõppes ainult tänajeks! — tähendas Leopold.

— Seda arwan mina ka, — ütles Florian.

— Olge ometi mõistlikud! — tähendas Josefine, — ja leppige ära. Meie saame ju lähemas tulewikus jugulasteks, olgugi et see wanamees seda ei taha. Head õõd, mölder Florian!

— Head õõd Leeni!

— Head õõd! — Aga Leopold, siin pole

midagi halba ja see asi selgub ijegi kõige lähemal ajal, kuid wähemalt täna palun find seda mitte isale kõnelelda.

— Et maffa paluda. Ka sina wõiksid ütelda, et mind Josefinega nägid, muidugi ei karda ma, seda, aga ma ei armasta asjatuid tülisid. Sa mõitled minu üle wäga pahaste, kui sa arwad, et ma sinu peale kaebama peaksin hakkama! Head õõd!

Leopold ja Josefine läkfiwad minema. Florian wistas pahaselt oma kübara maha ja ütles Leenile:

— Miks sa Josefinet meie wahel jagama palusid tulla, nüüd arwab ta, et ta meile Sumal teab kui suurt head sellega tegi, et kallemit takistas. Mu sijekonnas teeb kõit, kui ma mõtlen, et nad teisi inimesi ka nii mõtlemataks, kergemeelsaks ja autuks peawad, kui nad ije on. Heal meelel oleffin ma neid mõlemaid purustanud — nad rikkufiwad kogu meie ilusa õhtu ära!

— Josefine on liig pealetüfikw!

— Ole mureta, küll sinu wend temaga kord oma läbitäimise lõpetab. Kui mina sugulasteks jaan, hakkab ma sinu isa nõusse, sest jarnast inimest ma oma perekonnas ometi mitte näha ei taha, ja sinu wend pole kaugekfi nii rumal, et ta seda ei usuks, mis kõit teised räägiwad. — Kui nad arwawad, et meie veel noored oleme, siis olen mina walmis ootama, kui ma aga tean, et sina minu omaks jaad. Kui Joosep walmis oli seitse aastat ootama, kuni naije sai, siis wõin mina ka kaks korda seitse aastat oodata — nüüdsel ajal juba kahte naist ei anta, see oli algajal nii, mina seda ka ei igatsengi. Mina ihkan ainult kaksükõuse õnne järele!

— Ka mina arwan nii. Mina ei osta enesele ette kujutada, mis kaks naist majas teewad, kumbki peab ennast loomulikult perenaiseks ja kogu majapidamine teeb wähhajaitu.

— Muidugi, muidugi — ja sa wõid täitsa mureta olla, et ma kahte naist ei ihka.

— Seda nõu annan ma sulle igal ajal. — Wannun sulle, lihas neiu tõsijelt juurde, et siis, kui mina suren, siis pead sa omale küll teise naije wõtma. Kes teab, mis juhtuda wõib. Aga sa otfi mõistlik ja hea, et ma temaga rahul oleffin, kui ma ülewalt alla waataffin.

Flori hakkas naerma, ja Leeni pööras häbelikult oma näo kõrnale.

— Küll oled sa veel rumal! Aga teera oma nägu minu poole, muidu teen ma sinu põllepaelad lahri.

— Katju sa, — ütles ta ümber pöörates. — Sa oled liig julge! Kuidas wõib jarnaste asjade üle naerda, kui üks nii tõsijelt räägib!

— Et sa nii tõsijelt rääkifid, sellepärast see rumalus ongi, — wastas Flori tusaselt. Sumal hoidku minule jarnast õnnetust juhtumast! Mina teist omale otfima ei hakkaks. Mina ei saaks oma jüdames teisele kohta anda!

— Nii saab ikka efimešega naišega räägitud.

— Ja ometi wõetatse teine. Ja tehtakse sellega hästi. Teine naine ei räägi enam surmast, sest temal on lootust oma mehe kaotamiseks.

— Tead sa, Flori, kas sa jeda naerad wõi mitte, aga ometigi on minul õigus.

— Mina olen sellega niisama rahul ja annan sinule õiguse . . .

Mees ütleb wili,
naine — ruffilil, —
noh olgu, olgu nii,
olgu ruffilil wili!

— See pole wiisakas, et sa mulle pilkesalmisid hakkad jepitfema. Ma lähen nüüd kohe minema!

— Ära pahanda! Aga ma tahaksin sulle ainult ühte ütelda: enne kui ma weel esimest naist pole wõinud, ei mõtle ma teise naise wõtmise peale. — Waata, sa naerad nüüd isegi. Mina igatsen ainult sind ja ei mõtle kunagi sinu kaotamise peale. Sinu eest tahan ma mehiselt wõidelda ja arwan, et Sumal mulle selles asjas abiks tuleb ega meid mitte ei lahuta. Täna on meil halb lahkuda, aga pea meeles, et siis kui sina minu ema kas homme wõi nende päewade jookkul Reindorfershofis näed, siis tead sa väga hästi, mis see tähendab.

Nad surusiwad üksteise kätt ja noormees seisis senitaua kuuskebe all, kui Reindorfershofis wärawa finnipanemine kuuldus, siis sammus ta kiirel käigul weskli poole.

— Warsti, warsti on kõik ühel pool!

IX.

Mõldriperenaine toimetab kõõgis ja Florian käis siit sagedaste piibu peale tuld wõtmas, kusjuures ta ifka nagu fogematakt ema puutus.

— Mis sul ometi siin kõõgis tegemist on? — küsis ema wiimati, kui see müksamine ifka sagedamine ja julgimine korbas.

— Ma tahan piipu põlema süüdata, kustub nii sagedaste ära. Tikkusid on siis lahju raijata, kui kõõgis tuld on.

— Mis ajast saadik sa nii kottuhoidlik oled?

— Ma harjutan ennast wähehaawat, et kui waja, siis fergem oleks.

— Kui mõistlik sa oled! Noorelt poisimehelt ei nõuta kottuhoidmist.

— Ma arwan, et ma mitte ifka ühesjateistümneaastajeks ega poisimeheks ei jää!

— Waata mis!

— Ja, mina arwan, et abielusse heitmine sugugi mitte halb pole! — Ta pani peeru tulesse, mis järsku põlema läi.

— Palju, mis mõtled! — ütles ema poja punasesse, segasesse näosje waadates.

— Ma lähen siis ifka punajeks, kui tule ees kumardan, — ütles poeg rahulikult.

— Kui minul suitsetamine nii raske ei oleks, jätaksin ma tema täieste maha, — tähendas perenaine.

— Wististe olen ma näost ifka punane küll! Perenaine astus poja ette ja waatas temale filma.

— Sina, rumal poisike, ära salga, waid awalda edasi. Sa oled juba liig palju rääkinud, et ma sind juba kahetsefin, kui ma mitte uudishimulik ei oleks. Ma wõin juba arvata, et sinul mõni neu meeles mõlgub, ütke aga kohe, kes see on?

— Sa tunned teda?

— Kui ta siit ümbrusest on, siis pean ma muidugi teda tundma, ma tunnen kõiki sünsed inimesi.

— Ta on meil küllalijeks olnud.

— Siis ma küll teda ei tunne.

— Ta oli see aeg nii wäike! — Ta kumardas ja näitas põlwe kõrgust.

— Kas Leeni Reindorfer?

— Tema jah!

— Tema wõib meeldida, see on tõsi. Aga kas sa temaga juba rääkinud oled?

— Muidugi!

— Kas ta sind armastab?

— Ma arwan jeda!

— Kui salalik sa oled. Sinust poleks jeda mitte arvata wõinud.

— See juhtus alles kolme päewa eest.

— Kui tiirelt!

— Sa ise oled rääkinud, et teil isaga see asi väga kaua segane on olnud ja pole teada olnud, kas isa weskli saab wõi mitte, ja ma arwan, et meil Leeniga midagi karta pole, kui aga sina „ei“ ei ütke. Ega sa ometi minu wäljawalikut halwaks ei pea?

— Sumal hoidku, kedagi teist poleks ma sinu naiseks ega oma tütreks mitte nii heal meelel soowinud kui teda. Ma olen teda ju ammugi filmas pidanud ja — et suurem jagu südamlikka soowisid nurja lähewad, ei wõinud ma sugugi arvata, et see soow täide läheb. Weel täna lähen ma Reindorfershofi, aga enne tahan ma isaga selle üle kõnelda. Ma arwan, et tema sellega niisama rahul on kui minagi. Noh, aga kuidas ja millal see pidulik toimetus on, jeda näeme edaspidi.

— Sumal õnnistagu sind sinu heajüdamluse pärast. Kui waja, olen ma walmis ootama, kui aga teda saan!

— Muidugi, muidugi, aga jutusta nüüd mulle, kuidas see kõik juhtus ja kas ta sind tõeste armastab? — Jutusta, see teeb mulle suurt rõemul!

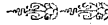
Florian jutustas wäsimatalt ja ema kuulas jeda niisama wäsimatalt, waatas armatjewalt oma poja peale ja mõtles ise:

— Tõeste wõid sa naisterahwale meeldida, ja ma olen õnnelik, et sa just temale meeldid.

Üks. pada hakkas pliidal üle ajama ja perenaine ruttas sinna, noormees hakkas naerma ja — nende jutt oli lõpul.

— Divertissement. —

Salalikkuse ohwer.

J. P. Polonsky järele Melitta.

Mägedel, marude seas,
kus kohawad ainult põlised kuused,
istub kotkas kaljude peal
ja näeb, et lõhestikkudest
roomab madu wääneldes üles
ning mustawal granidil ta
oma hõbedasi soomuseid päikese süles
püüab soojendada . . .

Kotka uhke waade süttis,
nagu näha, tuksus temagi süda:

„Lüig kõrgele ajad' ennast,“ ta sõna wõttis,

„saad nutma, kahetsed seda!“

Seal madu temale lähedalt sõnas:

„Lõhestikust sügawast

nägin ma sind taewa sinas

ja — ma armastasin kuumemalt

kui enne! Ära kohuta mind

oma ähwardustega, parem wõta,

ma palun sind —

oma tiibade alla ja tõtta

kõrgele pilwede piirile . . .

Eks minugi ees maailm siis awane!“

Seda üteldes särasiwad mao silmad
salalik-kohutawalt

Kotkas aga lahutas oma tiivad
ja kaisutas madu oma südame all
ning ruttas temaga ülesse
sinawasse mõetmatusesse
kus neid maruilm terwitas
ja äikene müristas —
kuulutas sadu!

Aga madu

on kotka tiiva all julge, hädaohuta,
ei teda maruilm kohuta

Läbi äikeseilma, mässawa,
kuuleb kotkas madu mahedat juttu —
seal — —

korraga

on kühmukene mao peal

Ta hammustab, ja walu tõttu
kõik kotka silmade ees pimedaks lä'eb
ja — nagu püssist lastud, ta kukub kaljule,
ning madu — roomab kuristikku warjule
seal naerdes lamama jääb . . .

Ajalehesõnumet lugedes.

Iseloomu joonistused lühikestes lausetes.

„Eila õhtul on keegi tundmata isik ennast raudteerongi alla wisanud. Tema taskust leiti kirjake, milles ta oma surmas kedagi ei käsi süüdistada. Surnukeha wiidi lahtilõikusele. Asja uuritakse.“

Kuidas keegi otsustab, ehk igal linnul oma laul.

Wanad eided:

— Jah, eks ta oma maapealsest waewast ole nüüd lahti, aga mis teda seal ilmas ootab!?

Neiud:

— Ta waesekeene ei leidnud küll wastuar mastust.

Kaupmehed:

— Ei osanud ennast wististe pankrotiks tunnistada.

Commerçandid:

— Laskis wist wekslid protesti minna ja ei suutnud neid wälja lunastada.

Kaardimängijad:

— Ta waesekeene kaotas wist kaardimängus kogu oma waranduse.

Wargad:

— Ei saanud wist enam kuidagi põgeneda ja et ta mees tahtis olla, siis . . .

Cümnaſistid:

— Kukkus eksamil läbi.

Üliõpilased:

— Heideti korporatsioonist wälja.

Töötajad:

— Nälgis wist, ei saanud enam kuhugi tööle.

Surmapõlgajad:

— Aga miskisuguse hinna eest ei usalda ma seda sammu astuda.

Realist:

— Lollus nii odawalt oma elu anda.

Emad:

— Kuidas tema waesekeese ema küll ei ahasta.

Pessimist:

— Ta oli õige mõistlik, — parem juba surra, sest elu ei ole tõeste midagi wäärt.

Lootusetu armastaja:

— Jah, warsti tuleb ka minul seda sammu astuda.

Lesk:

— Oleksin mina teda nägema juhtunud, ehk oleksin peasta wõinud ja . . .

Pastorid:

— See on usulise oleku langemise ja meie aja kurja ilma tundemärk.

Ajakirjanik:

— Tühi rämps! Sarnased asjad on nüüd hästi moodis.

Ametnik:

— Läks wist läbi ja lasti ametist lahti.

Mehenaine:

— Kui ta naisemees oleks olnud, siis poleks ta seda sammu mitte astunud.

Naisemees:

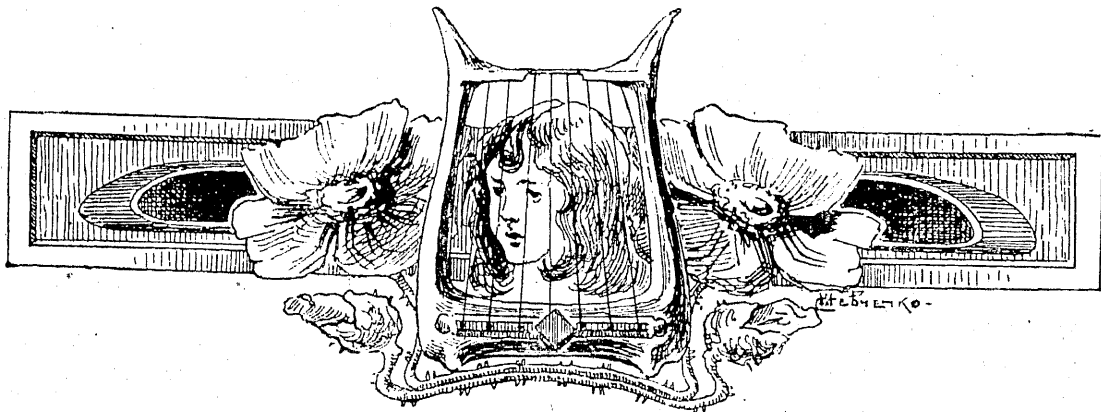
— Kui ta naisemees oli, siis saaksin ma wäga hästi aru, mis teda surma ajas.

Ainetel — oot —

Dr. F. R. Kreuzwald.

Diana.

Pranfuse kirjaniku P. Saconier'i jutustus.

(9. järg.)

„Oh Jumal!“ ütles ta wärisewal healel, „ma kartsin, et kõik kadunud on, et teie surma leidjite ning mina teid kunagi enam näha ei saa!“

Ma unustasin ennaft ja suudlesin kuumalt tema juukseid, kuna tema liikumataalt, nagu furnu minu kaenlas wiibis, wiimati waatafin ma temale silma ja nägin teda koguni kahwatu olewat ning arwafin, et ta minestufesje langeb.

Järgmisel päewal oli Diana haiglane ja ma olin wäga mures, kuna eilase õnnestawa minuti tundel ma ka rahulik olin.

Eila juhtus farnane asi, millest ma senini weel aru ei saa. — Kui meie sõõnud olime ja mina tööle pidin minema, tuletas Diana mulle meelde, et ma kalju pealt juba ammuugi enam merele pole waadanud. Ma kohkufin, kuid ma juufin ennaft pidada ja oma laiskust wabandades hakkafin ma kalju poole sammuma, kui ma aga tema eest warjul olin, jäin ma seifutama, et teda waa-delda. Nuidugi oli farnane tegu lapselik, aga ma ei juutnud oma uudishimu wastu wõidelda. Senikaua, kui ta teadis, et ma teda enam näha ei wõinud, läks ta minu hurtjiku poole ja jäi ukje wabele seifutama, näha oli, et ta kabtles, kas fiske astuda wõi mitte. Wiimati sammus ta aga ilma fiske astumata tagasi. Mida ta ofsis? Mis teda äritas, mille eest ta hirmus?

Kui ma tagasi tulim, leidfin ma teda segase olewat. Rogu päew oli ta mõttes ja tihtigi ekfis tema pilk minu hurtjiku peale. Wiimati andis ta ennaft wälja. — Terwe õhtu olime meie jutustamas. Tema istus pingikefel, kuna mina robu peal

pikutafin. Päike oli juba looja läinud, tuhanded tähed färafiwad taewas, meie jutustafime laifalt, aga korraga jäi Diana wait, ja tõfifelt minu peale waadates sõnas ta:

„Kas teate, ma pean teiega tõrelema!“

„Minuga?! On see wõimalik? Mispärast? Mis ma fiiis teinud olen?“

„Midagi, mis mitte ilus ei ole!“

„Aga mida fiiis?“

„Teie warjate minu eest midagi. Minewal õõfel ei pannud teie oma hurtjiku uft kinni, ja fiiis nägin ma, et teie kirjutasite?“

„Ja, see on tõfi.“

„Mida teie kirjutasite?“

„Oma päewaraamatut, millesje ma kõik oma juhtumifed panen.“

„See tähendab, et teie ka minuft räägite! Kas näitate ka mulle feda?“

„See on wõimata!“

„Kuidas nii?“

Ma punastafin, aga minu õnneks oli widewik. — „Miks?“ wastafin ma mõneminutilise waiki-mife järel, „fellepäraft ei wõi ma mitte näidata, et ma oma tundmuji awaldan, ja nii leiate teie seal ka feda, mis teile wafst mitte meeldiw ei oleks.“ „Mis see olla wõiks?“

„Noh, ma olen oma praegufe eluga rahul, tunnen ennaft õnneliku olewat ega foowi midagi paremat.“

Diana waikis. Ta uudishimu leidis uut ainet. Ta oleks rohkem teada foowinud, aga nagu näha,

kartis ta seda teadaaamist. Kui ma temast lahkusin, oli ta väga mures.

Diana oli see aeg toas käinud, kui mind kodus ei olnud . . . Mul puudusiwad paaditegemisel mõned tarbeasjad ja ma läksin neid metsast tooma. Kui suur oli aga minu imestus, kui ma laua ees Diana jalajälgeid nägin. Kui meie kokku saime, oli ta, nagu näha, weidi pabane, kumbki ei rääkinud sõnagi ega puudutanud juhtumist. — Tema on midagi iseäralikku, millal saan ma ometi tema südame saladustesse tungida!

* * *

Diana on mu päewaraamatut lugenud, kuigi ma seda näinud ei ole, aga siiski wõin seda tema olekust aru saada. Tema waade, mis sagedaste minu peale ekhis, ütles mulle, et ta minu äraolekul minu päewaraamatut on lugenud.

Nüüd ta teab, et ma teda armastan. Ta teab minu meeletut armastust, mis mulle nii hirmus palju piina on walmistanud. Ma ei tea, mis ma tegema pean, kuidas ma ennast ülewal pean pidama. Mu armastus on puhast, ma pole teda haawanud. Ta tunneb mind väga hästi ja teab, et ma teda kunagi haawata ei suuda ega taba.

Diana on minu wastu endine. Eila rõmustasin ma ennast jällegi. Ma jutustasin Dianale minuist leitud ilusast kohast, ja tema tahtis seda ka näha ning lubas kord minuga ühes tulla. Ma ei tundnud oma õnnel piirist olewatki. — Dianal oli laia äärega palmipuulehtedest põimitud kübar peas, kuna ta ilusad juuksed lahtiselt õladele langeiwad, mis temale koguni ilusa metsapiiga wälimuse andsiwad. Taewas oli pilwita, õhk wärske ja waikne, ning siis, kui meie metsa lähedale jõudsime, wõttis meid tuhandeheneline konferti wastu. Kui meie tähendatud kohale jõudsime, polnud tema imestusel piiri. Meie istusime ja ma pakkusin Dianale klaasiga weini, ning wiimati läksin ma oma kaaslastele neid lilleid noppima, mis temale meeldisiwad. Kui ma weidi aja pärast tagasi tuln, leidsin ma, et ta juba uinuma oli jäänud. Ta oli pikutades käed pea alla pannud ja unenagemistesse waibunud — loomulikult hingamisel tõusiwad tema rinnad korralikult, lahtised juuksed kattsiwad teda waibana, ripsmed heitsiwad warjusid tema põskedele, kus õrn puna ennast ajetas. Sellel silmapilgul oli ta nii taewalik ilus, et ma ennast liigutada ei julgenud, kartes, et ta üles wõiks ärgata. Nii waatasin ma tema peale üle tunni ajal ja seda

teab ainult Jumal, mis ma see aeg kõik läbi pidin elama.

* * *

Rogu päew oli lämmataw palawus, ma ei wõinud töötada. Õhtul kattsis taewas ennast pakside pilwedega, kuna õhk weel lämmatawamaks muutus. Kui pimedaks läks, hakkas tuul nii waljuste puhuma, nagu seda harwa ette tuleb, maru oli hool ja jäme wiim pöristas katusel. Diana oli kogu õhtu rahutu, temas näis midagi wõerastawat wäsimust olema, kuna ta koguni pikkamisi kõneles. Juba paar korda pidin ma küsima, kas ta mitte haige ei ole, aga tema hoidis oma pilkudega mind seda tegemast. Kartes, et ma teda tülitan, pidin ma ära minema, aga ta palus mind, et ma teda mitte ükski ei jätaks, ning ütles enese haiglaste olewat.

Ta oli erutatud — üles tõustes hakkas ta tuba mööda edasi-tagasi sammuma. Ma ei osanud teda millegagi rahustada ning istusin wait olles kaminas ees. Läbi pilkase pimeduse wilkusiwad heledad walgud ja kõue müristas wägewalt. Tuul kohises wihastelt meie majakese ümber ja tahtis seda nagu purustada. Diana kohkus, nii et ta kõike unustades minu juurde tuli, oma pea minu rinnale pani ning nii tüki aega minu kaenlas seis. Ma tundsin tema südame kramplikku tujumist ja hingamine oli äge — mina aga ei kuulnud sellel õnnest joowastatud silmapilgul ei maru ega piksemürinat.

Korruga kargatas kõue, aga nii tugewaste, et mul juuksed peas liikusiwad, ja hele äike kipus nägemist pimestama. Diana kohkus väga, hakkas minu kaela ümbert kinni ja hüüdis:

„Mu Jumal! Meie oleme kadunud. Jumal nuhtleb meid, aga mina olen süüta — ma olen küllalt wõidelnud, olen teda silmawees palunud, aga . . .“

„Diana! Mis see tähendab? mis teie räägite?!“

„Kas teie siis aru ei saa?“

„Rääkige, ütlege mulle kõik, ma palun teid, teie sõnades seisab meie õnn!“

„Waikige, waikige! Oh Jumal, kui väga ma kannatan!“

Korruga arwasin ma kõigest aru saawat. Meeletu rõem täitis mind ja tema ette põlwitades juudlesin ma tema käsa kuumalt.

(Särgneb.)

✉ **Müün ja üürin** ✉

kõiksugu näitemängude, divertissementide jne. õhtude jaoks

parukaid, wärwisid

ja uuid näojumestuse (grimmeerimise) tarwitusi.

Annan õpetusi ja juhatusi näojumestuses, parukate ja wärwide pruukimises.

Woldemar Karo,

Tallinna Eestri teatri „Estonia“ näojumestaja.

Adr.: Teater „Estonia“, Tallinnas.

E. Leibo

uurimagasin Tallinnas

Wiru uul. uue läbikäigu juures, Steinbergi m. kiiniku all nr. 23.

Soomitab kõige odawama hindadega kuld-, hõbe- ja teras- meeste- ja naisterahwa taskukellafid. Regulatorid, Pariisi ja Schwarzwaldi seina ja äratajaid kellafid. Peale selle uuriketid, wõtmed, brelofid, kuldjõrmused jne. Muustab uurid 2 rbl. alates, naisterahwaste muustab uurid 250 kop., hõbedast kinnised uurid 6 rbl. 75 kop. alates, äratajefellad 150 kop. alates.

Suur wäljawalik kuldjõrmuseid jne.

Parandused mängutooside ja uuride juures tehakse ruttu, hästi ja odawaste.

Kõik uurid ja parandused on wastutuse all.

✎ **New-Yorgis** ✎

on „Näitelawa“ ühiskuid numbrisid „New Gesti Kirjastuse Djaühifuses“ saada. Sealhambas mõetakse ka tellimisi wastu.

Gimene

Gesti pilke- ja naljaleht

„Meie Mats“

ilmub 2 korda kuus.

„Meie Mats“ toetawad kõik Gesti nooremad ja paremad pilkekirjanikud nii hästi Tallinnast kui ka mujalt.

Tellimise hind on;

aastas 2 rubla, pooles aastas pool wähem.

Kuulutuste nonpareille-rida 10 kop.

Toimetus ja talitus on Tallinnas,

Kopli uul. nr. 2.

Uupaklitult

„Meie Matsi“ toimetus.

Kõikfugu kunstitud päewapildid, nii ka

piltide

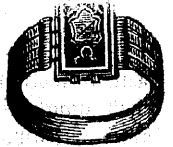
suurendamised

saawad üksnes minu juures odawalt ja hästi valmistatud kunstnikkudele ja näitlejatele teatud %.

Päewapiltiit Alex. Jurich.

Kõhkem kui 100,000 inimest loewad siit! Kuld- ja hõbenuurid, seina-, lana- ja äratamisefellad, ketid, berlofid j. n. e., grammofonid, kuldjõrmused 56 pr. all hõbelusikad ja peetrid 84 pr. all j. n. e. on

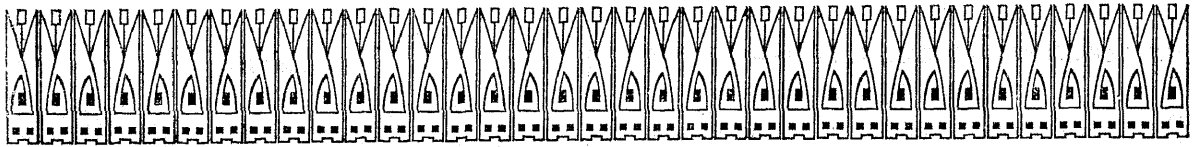
✎ **o d a w a d** ✎

ainult **L. Pirowits'i** juures

Wiru wärawas, torni kõrwal nr. 21.

Kõik parandamisetoöd uuride, kuld- ja hõbeasjade, nii ka grammofonide juures j. n. e. saawad heaste ja odawaste tehtud.

Uupaklitult L. Pirowits.

Näitelawas

ilmus naljamäng „A. ja K“, ja Johan Parni ühewaatusline, lauludega algupäraline naljamäng

„Mardi õhtu“.

„Näitelawas“ nr. 12 lõpeb Ostrowski ja Solowjowi wiiewaatusline

„Kui lühikene oli päew“ . . .

— Kõidetult võib neid toimetusest jelle kuulõpul saada. — 7 oht. ilmub S. U. Parni algupäraline wiiewaatusline kurbmäng.

„Luige Liisu“,

mille fujet Cesti rahwa elust on mõetud ja mille fisu ka tööliste huwidele kaasa räägib, kottkõidetult eraraamatuna, mis ainult tellijatele hinnata saadetakse. 13. nr. hakkab Pohwisnemi ühewaatusline naljamäng

„Lookitud peigmees“

lõhadena ilmuma. Edasi annab „Näitelawa“ tänamu veel ühewaatuslistest naljamängudest Bourdinäire

„Geskujulik onu“

ja G. Kreidemanni

„Weidrad külalised“.

Nasta lõpul ilmub eraraamatuna S. U. Parni algupäraline Cesti rahwa elu kujutaw laulude, sängmängude ja melodraamadega lähipõimitud kolmewaatusline, neljapildiline

„Ranna Rein“

(Radeduseohwrid), mille üle Cesti, Wene ja Saksja lehed omal ajal õige kiitwast kirjutasiwad. Oktobri lõpul hakkawad lõhadena Leonid Andrejewi

„Anathema“

(needmine) ja Karpowi tööliste elu kujutaw suurem näitemäng

„Tööliste alew“

ilmuma.

Peale jelle ilmub

divertissemendis

hult deklameerimiseks sündsaid laulusid, etteandmiseks kohaseid dialogiseid, scenemonologid, naljakaid kirjeldusi foolbetteasteteks jne.

Näitemängukursused

annawad näitlejatele ja näitemängu armastajatele tarwilikka juhatusi ja näpunäiteid.

Kroonika

toob armustusi, ja teateid oma kui ka wäljamaa näitelawadelt, tött ja nalja, tähtsamate tegelaste eluluguseid ja pilteid.

Fenilletoni-osa

patub ainult paremate kirjaniitkude töõsib.

3ga kuu lõpul ilmub kroonika all veel

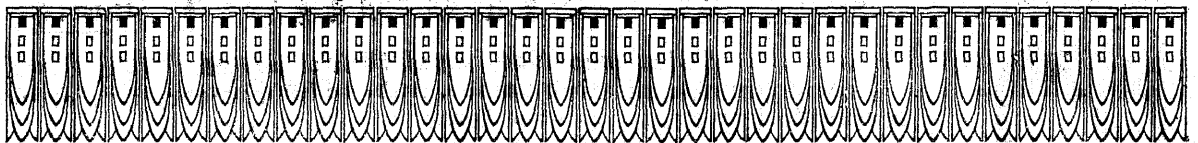
kuu-ülewaade,

kus kõik nimetatud on, misjugesed näitemängud, kui palju kordasid ja kus nad ette toodi.

Juhtlõna

paljastab näitelawalisi halbtusi, teeb märkusi ja annab juhatusi.

Soome näidenditeest on toimetusel Rytömaa, Linantõski ja Halme töõd tõtkel.

W. Ehprenpres'i trükk Tallinnas, Harju ja Rääkli uul. nurgal.